O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Agrobiotexnologiyalar va oziq- ovqat xavfsizligi instituti

Ro‘yxatga olindi: № 52608201002 2024 yil “09” 30		**“TASDIQLAYMAN”** SamDU rektori: _____ R.I.Xalmuradov 2024 yil “__”_____

MANZARALI BOG‘DORCHILIK VA GULCHILIK 1-2 QISM

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	800000 –Qishloq, o‘rmon baliq xo‘jaligi va veterenariya
Ta’lim sohasi:	820000 – O‘rmon xo‘jaligi
Ta’lim yo‘nalishi:	60820100 - O‘rmonchilik va aholi yashash joylarini ko‘kalamzorlashtirish

Fan/modul kodi MBG'G1310 MBG'G1410	O'quv yili 2025-2026	Semestr 3/4	ECTS – Kreditlar 10
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6

Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy (soat)
Manzarali bog'dorchilik va gulchilik 1-2 qism	138	162	300

Fanning maqsadi (FM)	
	I. FANNING MAZMUNI
FM1	**I. Fanni o'qitishdan maqsad** - manzarali daraxtlarning ahamiyati, kelib chiqishi, tarixi, hozirgi holati va rivojlanish istiqboli hamda tashqi muhit omillariga bo'lgan talablarini o'rganish.. **Fanning vazifasi** – manzarali bog'larni, gulchilikni yetishtirishning ilg'or texnologiyalari to'g'risida barcha shahar va qishloqlar, aholi yashash hududlari, sanoat korxonalari, o'quv maskanlari va shifoxonalarning yanada ko'rkam bo'lishi ular atrofida barpo etilgan yashil o'simlik dunyosi bilan bog'liq. Shuning uchun ham Respublikamizning bugungi hayotida ko'kalamzor hududlar barpo etish eng dolzarb vazifalardan biridir.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
3-semestr uchun ajratilgan ma'ruza	
M1	**Kirish. Manzarali bog'dorchilik tarixi.** Manzarali bog'dorchilik haqida tushuncha. Manzarali bog'dorchilikning tarixi, rivojlanishi va ahamiyati. Barcha shahar va qishloqlar, aholi yashash hududlari, sanoat korxonalari, o'quv maskanlari va shifoxonalarning yanada ko'rkam bo'lishi ular atrofida barpo etiladigan yashil o'simlik dunyosi bilan bog'liq.
M2	**Ko'kalamzorlashtirish ishlari haqida tushuncha** Ko'kalamzor hududlar barpo etish juda murakkab ish jarayoni bo'lib, joylarda muhandislik ilmi sirlaridan foydalanishni taqazo etadi. Bunda yashil hududlar barpo etishda yer maydonlarini to'g'ri tanlash, unda o'simlik dunyosini to'g'ri joylashtirishda uchastkalarga to'g'ri ajratish, yer maydonlarini hosildor tuproqlarga aylantirishga bog'liq.
M3	**Bog'- park qurilishida yo'l va maydonchalar barpo etish.** Bog'-park qurilishishlarida asosiy konstruktiv elementlar- yo'lakchalarqurish, maydonchalar, maysazorlar, gulzorlar barpo etish,. Harorat, yorug'lik, atmosfera gazlariga, havo va tuproq namligiga, biologik omillariga munosabati. Shuningdek manzarali daraxt va buta ko'chatlarini o'tqazishda quyidagi asosiy tayyorgarlik ishlari bajariladi: ajratilgan yer maydonlarini joylarda o'rganib chiqish, ko'kalamzorlashtirilayotgan yerlarni himoyalash va hakoza. Bog'-parklarda yo'l va maydonchalar qurish, asosan bog'da harakatlanayotgan texnika vositalari va piyoda yuruvchi yo'lovchilar, shuningdek, sayr- tomosha qiluvchilar uchun rejalashtiriladi
M4	**Ko'kalamzorlashtirishda kompozitsiya shakllantirishning kompozitsion turlari** Kompozitsiya ma'lum bir maydonda ko'kalamzorlashtirishning har xil elementlari va predmetlarni badiiy asar yaratish maqsadida joylashtirish san'atidir. Biror hududni ko'kalamzorlashtirish jarayonida uning yer maydonlarini nafis landshaft ko'rinishidagi san'at darajasiga olib kelish zarur bo'ladi. Buning uchun yashil hududlar barpo qilishning umumiy tamoyillarini bilish kerak. Bu tamoyillar, o'z navbatida yer maydonlari qanday tartibdagi, yani uslubdagi rejalashtirishga ega bo'lishi kerak.
M5	**Mavsumiy gullardan foydalanib bog' parklarda loyihalar yaratish.** Bugungi kunga kelib zamonaviy bog'-parklarimizda biryillik, ko'pyillik gul ko'chatlarida najoyi bestetik ko'rinishdagi gulzorlar, kompozitsiyalashgan rabatkalar, maysazorlar tashkil lashtirilmoqda. Ba'zi gulzorlar bog'ning umumiy yer maydonidan bir necha sm va ba'zan metrga ko'tarib, ko'zni quvnatadigan ko'rinishda, to'rtburchak, parallelogram va muntazam ko'pburchak sifatida barpo etilmoqda.
M6	**Mavsumiy butasimon o'simliklardan foydalanib bog'- parklarda loyihalar yaratish.** Bugungi bog'-parklarimizda turli xil manzarali daraxt turlaridan yashil hududlar barpo etilganligidan ushbu hududlarda o'simlik olamining o'sib-rivojlanishi bilan bir qatorda, bog'larda ba'zi noyob hayvonot va qushlar turlarining ko'payishiga ham sharoit paydo bo'la boshladi.
M7	**Ko'kalamzor hududlar barpo etishda foydalaniladigan manzarali daraxtlar assortimenti** Bugungi kunda mamlakatimiz shahar va qishloqlarida, aholi yashash hududlari,o'quv maskanlari, istirohat bog'lari, dam olish oromgohlari,

	avtomobil va temir yo'l bekatlari atrofida zamon talablariga javob beradigan nafis ko'rinishdagi yashil hududlar va sayilgohlar barpo etilmoqda.
M8	**Ko'kalamzor hududlar barpo etishda foydalaniladigan manzarali butalar assortimenti.** Mahalliy sharoitga, iqlim va tuproq tizimiga mos keladigan manzarali yaproq va ninabargli daraxt, butaturlaridan foydalanilmoqda. Bugun ko'kalamzorlashtirish sohasida, asosan, quyidagi turdagi manzarali buta turlaridan keng foydalanilmoqda.
M9	**Istirohat bog'lari va xiyobonlarni ko'kalamzorlashtirish.** Qadimiy va yirik sanoat ishlab chiqarish shaharlarida ko'kalamzor hududlar barpo qilish juda katta iqtisodiy va ekologik ahamiyatga egadir. Chunki shahar sharoitida aholi zich bo'lganligi, katta hajmda avtomashinalar harakati mavjud bo'lganligi va yirik sanoat ishlab chiqarish komplekslari ko'p bo'lganligidan havo tarkibini toza saqlash tirik mavjudot uchun kislorod zaxirasi mo'l bo'lishida yashil o'simlik dunyosining o'rni beqiyosdir.
M10	**Ko'kalamzorlashtirishda gulzorlar va maysazorlarni tashkil qilish va mavsumiy gul o'simliklaridan foydalanish** Gulzor barpo etish uchun quyidagi ishlar bajariladi: tuproq tayyorlanadi, gulzor loyihadan amalga o'tkaziladi; gul ko'chatlari ekiladi; gulzor parvarish qilinadi. Gilam-mozaika o'simliklari uchun tuproq 10-15 sm gacha yumshatiladi, yozgi gullar uchun - 30 sm, yirik, ko'p yil o'sa- diganlar uchun 40 sm georgina va pionlar uchun - 50-60 sm dan iborat o'lchamda joylashtiriladi.
M11	**Manzarali o'simliklarda parvarishlash ishlari** Ko'kalamzor hududlarda yashil o'simliklar yanada jozibador ko'rinishga ega bo'lishida ulami parvarishlash ishlarining o'rni beqiyosdir. Parvarishlash ishlari daraxt turlari bo'yicha ularning yoshini e'tiborga olib bajariladi. O'z vaqtida ekilgan ko'chatlarda vaqtida sug'orish, ko'chatlar atrofni yumshatish, ozuqa moddalar berib borish, kasallik va zararkunandalardan himoya qilishdan iborat bo'ladi.
M12	**Ko'p yillik o'simliklar va gazon yordarnida bog'larda shakllar yaratish** Bog'-parklarga kiraverishda tashrif buyuruvchilar ko'z o'ngida parkning manzarali ko'rinishdagi darvozasi, uning old ko'rinishiga qurilgan favvoralar, haykallar ramzi va yerga terilgan har xilshakllarga ega bo'lgan vurchatkalar o'ziga xos kompozitsiyasi bilan namoyon bo'la boshlaydi. Bog'da kirib kelish bilan uning o'simlik dunyosi, gulzorlar va maysazorlar ko'zgatashlanadi. Bog'-parklardagi shunday ko'rinishlardan biri maysazorlardir.
	4-semestr uchun ajratilgan ma'ruza
M13	**Bog' qator oralariga ishlov berish tizimi.**

	Bog'larda yerga ishlov berish sistemasi. Bog' qator oralaridan foydalanish usullari. Qoplama ekinlar (sideratlar) xaqida ma'lumot. Begona o'tlarga qarshi kurashishda gerbesidlardan foydalanish. Bog'larni sug'orish va o'g'itlash usullari va me'yorlari.
M14	**Meva bog'ida shakl berish va qirqish.** Meva daraxtlariga shakl berish va kesish axamiyatli jihatlarini, hosildorlikni oshirish omillarini o'rganish. Meva daraxtlariga shakl berish usullari. Meva o'simliklarini butash davrlari va texnikasi. Palmetta daraxtlariga shakl berish.
M15	**Gulning biologik va xo'jalik tavsifi** Gulchilikning tarixi, rivojlanishi va axamiyati. O'zbekistanda gulchilik bilan shugullanadigan ilmiy muassasalar va xujaliklar. Axolini gullarga bulgan talabini urganish. Ko'kalamzorlashtirishda gullar assortimenti. Gulzor turlari. Gulli va manzarali o'stirishlar xakida tushuncha. Gullarning tuzilishi va biologik xususiyatlari. Gulli o'stirishlar usib rivojlanadigan muxitlar (issiqlik, suv, yorug'lik, havo, ozuqa moddalari).
M16	**Gullarni vegetativ ko'paytirish: Ildiz va ildiz poya qalamchalaridan ko'paytirish usullari** Vegetativ ko'paytirishning turlari va usullari: tabiiy-barglar tupidan, ildizpoyadan, ildizbachki, piyozlaridan, tuganak piyozlardan, tuganak kartoshkalaridan va boshkalar. Vegetativ ko'paytirishning axamiyati. Gulli-manzarali o'stirishlarni vegetativ ko'paytirish uslublari. Sun'iy va tabiiy vegetativ ko'paytirish usullari. Vegetativ ko'paytirish vakti. Ildiz va ildiz poya kalamchalaridan kupaytiriladigan turlar.
M17	**Urug' mevali daraxtlarni hosil berishidagi solkashlikni bartaraf qilish tadbirlarni.** Meva va rezavor meva o'simliklarini hosil berishda solkashligini bartaraf qilish usullarin o'rganish. Solkashlikni kelib chiqish sabablari va solkalikka uchrovchi daraxtlarni o'rganish.
M18	**Gulli o'stirishlarni ko'kalamzorlashtirishda ekish usullari va agrotexnik chora-tadbirlar** Ixtiyoriy yashillik bunyod etishning (yashil kurilishning muxim asosi – bu klumbalar, rabatkalar, guruxlar, gazon (maysazor) fonidagi aloxida va boshka ekinlar xisoblanadi. Lekin gulli bezatishda anik munosabatlar va ulchamlarga buysunish kerak. Xiyobonlar, istiroxat boglari va ko'kalamzorlashtirishning boshka ob'ektlarini gulzorlar bilan uta tuldirib yuborish ratsional emas va xar doim xam uzini okdamaydi. Gulzorlarni loyixalashda bosh tamoyilga tayanish kerak, ya'ni gulli bezak berilgan ko'kalamzorlashtirish ob'ektining umumiy maksadiga buysunishi zarur, bunda gulzorni kanday ob'ekt oldida - madaniyat saroyi, memorial, xiyobon, ma'muriy binolar oldidaligi xisobga olinadi. Bu

	xolda gulzorlar arxitektura inshootlariga (monument, bino va x.k.) dikkatni jalb kilishi va ularning uziga xos xususiyatini ajratibkursatish kerak.
M19	**Bir yillik va ikki yillik gulli o'stirishlarning biologik xususiyatlari va ularning sistetmatikasi** Bir mavsum davomida uzining manzaraviy kiymatiga ega buluvchi pishgan uruglar beruvchi va usuvchi o'stirishlar bir yilliklar deyiladi. Uzining biologik xususiyatlari buyicha ular fakatgina bir yillik emas, balki kup yillik xam bulishi mumkin. Ayrim xollarda bir yillik sifatida ikki yilliklar xam kullaniladi. Masalan, yanvar, fevral oyida ekilgan viola o'stirishning rangi, gulining va tupining shakli, gulash davomiyligining xilma-xilligi, uning rivojlanishi, kuchirib utkazishning turli davrlarida yaxshi tutib ketishi va xokazolar tufayli bir yilliklar gulchilikda asosiy o'rinlardan birini egallaydi.
M20	**Gullarni ochiq va yopiq yerlarda o'stirish texnologiyasi** Ochik erlarda gulli va manzarali o'simliklarni o'stirish va etishtirish usullari. Bir, ikki va kup yillik gulli va manzarali o'simliklarni tavsifi. Ochiq erlarda o'stirish agrotexnikasi. Bir, ikki va kup yillik gulli va manzarali o'simliklarni ochik erlarda o'stirish agrotexnikasi. YOpik erlar - issiqxonalar to'grisida ma'lumot berish. Issiqxona turlari (yuqori haroratli, o'rtacha haroratli, past haroratli).
M21	**Bir yillik gul o'simliklardan ko'kalamzorlashtirishda foydalanish. Gulzor turlari.** O'zbekistonning iqlim sharoitida ko'kalamzorlashtirishda bir yiliklarni qo'llash. Bir yillik gullarning axamiyati, manzaralik xususiyatlari, morfobiologiyasi va navlari. Antirrinum, Xitoy astrasi ,Ageratum, Balzamin, Barxatsi , Begoniya , Gvozdika ekish va parvarishlash buyicha tadbirlar.
M22	**Ikki gul o'simliklardan ko'kalamzorlashtirishda foydalanish.** O'zbekistonning iqlim sharoitida ko'kalamzorlashtirishda ikki yillik gullarni ko'llanilishi. Gulli va manzarali o'simliklarni ochik maydonlarda etishtirish tartib-koidalari. Ko'paytirish va parvarishlashning agrortexnik usullari. Ikki yillik gullarning axamiyati, manzaralik xususiyatlari,morfobiologiyasi va navlari.
M23	**Manzarali gulli o'simliklarning dorivorlik xususiyatlari** SHifobaxsh o'simliklar tavsifi. SHifobaxsh o'simliklardan farmatsevtika va ko'kalamzorlashtirishda foydalanish. Dorivorlikxususiyatlarini aniqlash uslublari, ularni etishtirish.
M24	**Atirgul va chinnigulni (gvozdika) ochiq va yopiq yerlarda ko'paytirish** Ochik yerga urug'larni ekish muddati. Ko'chatlarni parvarishlash. Kurtak payvand. Payvandlash muddati va asboblari. Kuchatlarni etishtirish agrotexnikasi. YOpiq erlar-issikxonalarda o'stiriladigan atirgullarning turlari. Issikxonalarga atirgullarni ekish muddati va oralik va qator oraligi masofalari.

	Ekish tartibi. Tuproqqa ishlov berish va oziqlantirish.O'simliklarni parvarish qilish, zararkunanda va kasapliklarga qarshi chora tadbirlar. Gullarni ko'zlangan muddatda yetishtirish.
M25	**O'zbekiston hududida gazonchilik tarixi** Tarixiy manbalarning guvoxlik berishicha bundan 2,5 ming yil oldin qadimiy Eron boglarida, Dexlida kup yillik boshovdosh ekinlar ekilib,chimzorlar barpo etilganligi xakida ma'lumotlar berilgan. Miloddan birnecha ming yil ilgari Xitoy imperatorlarining CHeu bogida ajoyib landshaftga ega bulgan maysazor xududlar barpo etilgan. Bizning yurtimizda xam azaldan go'zal bog'lar, saroylar, rovotlar va xonadonlarda chimli maysazorlar barpo etishga e'tibor qaratilgan.
M26	**Rezavor mevali bog'larni tog'li zonalarda barpo qilish, bog'larni loyixalash va loyixa topshirig'ini tuzish.** Rezavor mevali bog'larni bog' kvartallarining hajmi, shakli va joylashtirish relyefi, tashkiliy – iqtisodiy omillari, sug'orish tarmoqlarini joylashtirish, sug'orish texnikasi va himoyalash usullari. Terassalarda rezavor mevali ekinlarni joylashtirish.
III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar: Amaliy (A) Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.	
3-semestr uchun ajratilgan amaliy mashg'ulot	
A1	Yashil qurilish kompozitsiyasining asosiy tamoyillari
A2	Manzarali o'simliklar yordamida turli shakllarda kompozitsiyalar yaratish.
A3	Ko'p yillik o'simliklar va gazon yordarmida bog'larda shakllar yaratish.
A4	Ochiq joydagi gul o'simliklari va ulardan ko'kalamzorlashtirishda foydalanish.
A5	Manzarali ko'chatlarni tashish.
A6	Manzarali ko'chatlarni saqlash va ekish usullari
A7	Bolalar bog'chalarini ko'kalamzorlashtirish
A8	Maktablarni ko'kalamzorlashtirish.
A9	Shifoxonalar, hududlarini ko'kalamzorlashtirish
A10	Sanoat korxonalarini ko'kalamzorlashtirish
A11	Ko'kalamzorlashtirishda loyihalashtirish ishlarini bajarish
A12	Mevali o'simliklarni ishlab chiqarish va biologik guruhlarga ajratish.
A13	Manzarali gulli o'stirishlar tasnifi, evolyusiyasi va bioekologik xususiyati.

A14	Gul urug'chiligi
A15	Gullarni urug'idan ko'paytirish.
	4-semestr uchun ajratilgan amaliy mashg'ulot
A16	Gullarni vegetativ ko'paytirish.
A17	Ildiz va ildizpoya qalamchalaridan ko'paytirish usullari
A18	Gullarni vegetativ ko'paytirish:
A19	Poya va barg qalamchalaridan ko'paytirish.
A20	Gulli o'simliklarni ekish usullari.
A21	Agrotexnik chora-tadbirlar,tuprok tayyorlash tartibi.
A22	Bir yillik va ikki yillik gulli o'simliklarning bioekologik xususiyatlari va ularni ko'paytirish
A23	Bir yillik va ikki yillik gulli o'simliklarning o'stirishi agrotexnikasi va ularni ko'paytirish
A24	Gullarni ochiq yerlarda o'stirish texnologiyasi
A25	Gullarni yopiq yerlarda o'stirish texnologiyasi
A26	Bir va ikki yillik gul o'simliklardan ko'kalamzorlashtirishda foydalanish.
A27	Ko'p yillik gul o'simliklardan ko'kalamzorlashtirishda foydalanish.
A28	Suvda o'suvchi gullovchi manzarali o'simliklar biologik xususiyatlari va ko'kalamzorlashtirishda foydalanish
A29	Soyaga chidamli o'simliklardan ko'kalamzorlashtirishda foydalanish.
A30	Qurg'oqchil xududlarni (Permakurltura) ko'kalamzorlashtirish
A31	Atirgulni ochiq va yopiq erlarda ko'paytirish.
A32	Gazon turlari va klassifikatsiyasi
A33	Gazon ekish uchun o't aralashmasini tayyorlash me'yori va urug'larni ekish.
A34	Gazon o'stirishda qo'llaniladigan asbob uskunalar
A35	Maysazorlar barpo etishda er maydonlarini tayyorlash va drenaj tizimi
A36	CHim yotkizish va rulonli gazonlar
A37	Maysazor xududlarni oziqlantirish
A38	Gazonni sug'orish
A39	Maysazorlarda kesish ishlari
A40	Gazonning begona o'tlari va ularning tavsifi
A41	Kasallik va zararkunandalari va ularning tavsifi
A42	Bog' asboblari va ulardan foydalanish usullari.

IV. **Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

"Manzarali bog'dorchilik va gulchilik 1-2 qism" fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar tematik rejasi

№	**Mustaqil ta'lim mavzulari**
	3-semestr ajratilgan Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	Yer maydonlarini tayyorlash
2.	O'simliklar elementlari asosida kompozitsion fragmentlar yaratish
3.	Manzarali o'simliklar yordamida turli shakllarda kompozitsiyalar yaratish
4.	Ko'pyillik o'simliklar va gazon yordarnida bog'larda shakllar yaratish
5.	Ochiq joydagi gul o'simliklari va ulardan ko'kalamzorlashtirishda foydalanish.
6.	O'zbekistonning doim yashil archa daraxtlari
7.	Daraxt va butalarning bioekologik va manzarali xususiyatlari.
8.	Manzarali ko'chatlarni tashish, saqlash va ekish usullari
9.	Ko'kalamzorlashtirishda gulzorlar va maysazorlani tashkil qilish.
10.	Mavsumiy gul o'simliklaridan foydalanish
11.	Manzarali o'simliklarda parvarishlashishlari.
12.	Yashil qurilish kompozitsiyasining asosiy tamoyillari
13.	Ko'kalamzorlashtirishda loyihalashtirishishlarini bajarish
14.	Antirrinum gulining bioekologik xususiyati
	4-semestr ajratilgan Mustaqil ta'lim mavzulari
15.	Xitoy astrasi gulining bioekologik xususiyati
16.	Ageratum gulining bioekologik xususiyati
17.	Balzamin gulining bioekologik xususiyati
18.	Barxatsi gulining bioekologik xususiyati
19.	Begoniya gulining bioekologik xususiyati
20.	Gvozdika gulining bioekologik xususiyati
21.	Godetsiya gulining bioekologik xususiyati
22.	Koreopsis gulining bioekologik xususiyati
23.	Kosmeya gulining bioekologik xususiyati
24.	Levkoy gulining bioekologik xususiyati
25.	Lobeliya gulining bioekologik xususiyati
26.	Mak gulining bioekologik xususiyati
27.	Nagotki gulining bioekologik xususiyati

28.	Petuniya gulining bioekologik xususiyati
Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan mavzularni normativ-huquqiy hujjatlar va o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish, ilmiy maqola, tezislar tayyorlash, amaliyotdagi mavjud muammolarni yechimini topish, fanning dolzarb muammolarini qamrab oluvchi loyihalar tayyorlash, o'rganilayotgan mavzu bo'yicha asosiy ilmiy adabiyotlarga annotasiya yozish kabi ko'rinishdagi ishlarni bajarish tavsiya etiladi.	

3.	**V. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: Manzarali bog'dorchilik va gulchilikning rivojlanish tarixi, hozirgi xolati, istiqboli va ahamiyati, mevali ekinlarni payvandlash usullarini, ko'paytirish uslublarini, ko'chatlarini yetishtirish texnologiyalarining o'ziga hos xususiyatlari, ularning yangi yuqori hosilli nav namunalari tavsifi, ko'chatlarni yer sharoitiga ko'ra joylashtirish; ekish muddatlari va usullari; daraxtlarni turlaridan kelib chiqqan holda ularga shakl berish usullari; mevali bog'larni yoshartirish, vegetativ usulda ko'paytirish hamda parvarishlashda yangi texnologiyalarni qo'llash to'g'risida ***tassavurga ega bo'lishi;*** Manzarali bog'dorchilik va gulchilik ekinlarni ahamiyati, biokimyoviy tarkibi. Manzarali daraxtlarining kelib chiqish makonlari, filogenezi va antogenezini; gulli ekinlarini tuproq sharoitiga ko'ra joylashtirish, ertagi, o'rtagi va kechpishar navlarini yetishtirish usullarini; ekinlar urug'larini stratifikasiya qilishni; manzarali o'simliklarini urug', qalamchalarini va ko'chatlarini ekishga tayyorlash va ekishni; mevali o'simliklarni turiga ko'ra payvandlash usullari va muddatlarini; manzarali o'simliklarni sug'orish muddatlarini, miqdorlari va usullarini; kasalliklari va zararkunandalariga qarshi kimyoviy moddalardan hamda biologik usullardan foydalanishni; manzarali o'simliklari yetishtirishdagi istiqbolli texnologiyalarini; o`rmonchilik uchun yetishtirishtirilayotgan o'simliklarini ekish sxemasi, oziqlanish maydoni va yuza birligidagi o'simliklar sonini aniqlashni; mevali ekinlarni turlariga ko'ra ularga shakl berish usullarini; manzarali daraxtlarni yoshartirish usullari va xususiyatlarini; o'simliklarni oziqlantirishda organik va mineral o'g'itlardan foydalanish me'yori va muddatini; mevali ekinlar turlariga ko'ra hosilni yig'ib olish muddatlarini ***bilishi va ulardan foydalana olishi;*** Manzarali ko`chatlarni ko'paytirish va payvandlash; meva ko'chatlarni ekish; mevali o'simliklarni sug'orish, qator orasiga ishlov berish, o'g'itlash, shakl berish; meva o'simliklari kasallik va zararkunandalarga qarshi kurashish; hosilga kirmagan va hosil beradigan mevali bog'lar qator orasiga ishlov berish vahosilni yig'ib terib olish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.***
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • *munozara,*

	• *o'z-o'zini nazorat.* • "Aqliy hujum", • "Muammo"; • Krossvord • Annogrammalar • Ko'chma dars mashg'ulotlari
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy nazorat shakllari, hamda mustaqil ta'limda berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

Asosiy adabiyotlar:

1. Manzarali daraxtlarni ко'paytirish e.t. Berdiyev , sh.f. Gulamxod jayeva toshkent 2020adilova I. A. Landshaft arxitekturasi. Toshkent, 2000.
2. Manzarali bog'dorchilik darslik. M. Qalandorov toshkent 2014
3. Ya. X. Yuldashov ko'chatchilik va gulchilik ishlari o'quv qo'llanma toshkent 2013

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. D.S.Normurodov., I.Normuratov., S.T.Sanayev I.Namozov, A.Raximov, L.B.Xalmirzayeva. Lalmikor mevachilik. Darslik – Samarqand, 2022
2. D.S.Normurodov, Sh.Abrorov, Sh.N.Rajametov, B.X.Xalmirzayev, S.T.Sanayev, I.Normuratov, B.S.Mamatov. "Intensiv mevachilik". Qishloq xo'jalik oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik. SamDU nashri, Samarqand - 2021. – 357 bet.
3. D.S.Normurodov, B.X.Xalmirzaev, K.Sh.Bozorov, I.T.Normuratov, M.Z.Xolmuradov. "Lalmikor mevachilik". O'quv qo'llanma. Samarqand: SamDU nashri, 2021. – 208 b.
4. X. B Shaumarov S. Y Islamov qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash va birlamchi qayta ishlash texnologiyasi 2020
5. Ostonaqulov T.E., Narziyeva S.X., G'ulomov B.X., Komilova M.M. -Mevachilikdan amaliy mashg'ulotlar. Samarqand, 2016. 128 bet.
6. Gulomov B.X., Abrorov Sh., Normuratov I. Mevali daraxtlarga shakl berish, kesish va payvandlash. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2013 y.
7. Ostanaqulov T.E., Narziyeva S., G'ulomov B.X. Mevachilik asoslari. S., 2011. O'quv qo'llanma.

https://t.me/agrobank_100kitobwww.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat partoli
www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
www.referat.ru.
www.bgreenpeace.org/gening/
www. biology.online org
www. biologycornet.com
www.Ziyonet.uz
www.library:breeding of animals and crop plants
www.megasearch.biz
www.farming.co.uk

	www.agronomy.org www samdu.uz www.agrar.uz www.kitoblar.uz www toshdau.uz
7.	Fan dasturi Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024 yil "24" avgustdagidagi 1 -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** **M.A.Xayitov-** Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedra mudiri, dotsent. **Fan o'qituvchisi** - Meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedra assistenti U.A.Xoshimov
9.	**Taqrizchilar:** D.S.Normuradov - Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedrasi professori, q.x.f. doktori. **(93) 356.02.72** S.T.Sanayev - Samarqand agroinnovatsiyalarva tadqiqotlar institut professori, q.x.f..doktori.

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais –Sh.T.Xoliqulov

Kafedra mudiri: **M.A.Xayitov**

Institut o'quv uslubiy kengash raisi: **Sh.A.Mamasov**

Institut direktori: **T.F.Rajabov**

Sh. Rashidov nomidagi SamDU O'quv ishlari bo'yicha 1-prorektor: **A. S. Soleyev**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Agrobiotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi instituti 60820100 - O'rmonchilik va aholi yashash joylarini ko'kalamzorlashtirish ta'lim yo'nalishi talabalari uchun Manzarali bog'dorchilik va gulchilik 1-2 qism fanidan tayyorlangan fan dasturi va sillabusiga

TAQRIZ

Fan dasturi va sillabusida talabalarning Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fani bo'yicha bilim va malakalarini egallashi, ko'nikmalarini shakllantirishiga qaratilgan mavzular qamrab olingan. Fan dasturi va sillabusda Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fanni o'qitishdan maqsad manzarali bog`dorchilikning rivojlanish tarixi, hozirgi xolati, istiqboli va ahamiyati, mevali ekinlarni payvandlash usullarini, ko'paytirish uslublarini, ko'chatlarini yetishtirish texnologiyalarining o'ziga hos xususiyatlari, ularning yangi yuqori hosilli nav namunalari tavsifi, ko'chatlarni yer sharoitiga ko'ra joylashtirish; ekish muddatlari va usullari; daraxtlarni turlaridan kelib chiqqan holda ularga shakl berish usullari; mevali bog'larni yoshartirish, vegetativ usulda ko'paytirish hamda parvarishlashda yangi texnologiyalarni qo'llashdan iborat.

60820100 - O'rmonchilik va aholi yashash joylarini ko'kalamzorlashtirish ta'lim yo'nalishi talabalari uchun Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fani 5-6 semestrlarda rejalashtirilgan bo'lib, unda ma'ruza va amaliy mashg'ulotlari mavzulari fan dasturi asosida tuzilgan, mavzular ketma-ketligi bir-birini to'ldirib, fanning barcha bo'limlarini qamrab olgan. Mustaqil ta'lim mavzulariga alohida e'tibor berilgan bo'lib ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar mavzularida keltirilgan mavzular mustaqil ta'lim mavzulariga kiritilmaganligi talabalarning mustaqil ta'limlarda o'zlari mustaqil ravishda ishlashga qaratilgan.

Bundan tashqari fan dasturi va sillabusida keltirib o'tilgan adabiyotlarning ro'yxati o'zlarining tarkibi jihatdan sillabusda keltirilgan mavzularni ma'ruza va amaliy mashg'ulot hamda mustaqil ta'lim mavzularini o'zlashtirishda amaliy yordam beradi.

Umuman olganda fan dasturi va sillabusi 60820100 - O'rmonchilik va aholi yashash joylarini ko'kalamzorlashtirish ta'lim yo'nalishita'lim yo'nalishi talabalari uchun Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fanidan tuzilgan bo'lib, oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan qo'yilgan barcha talablarga to'liq javob beradi va uni foydalanishlari uchun tavsiya etaman.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedrasi professori, q.x.f. doktori. **D.S.Normurodov**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Agrobiotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi instituti 60820100 - O'rmonchilik va aholi yashash joylarini ko'kalamzorlashtirish ta'lim yo'nalishi talabalari uchun Manzarali bog'dorchilik va gulchilik 1-2 qism fanidan tayyorlangan fan dasturi va sillabusiga

TAQRIZ

Fan dasturi va sillabusida talabalarning Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fani bo'yicha bilim va malakalarini egallashi, ko'nikmalarini shakllantirishiga qaratilgan mavzular qamrab olingan. Fan dasturi va sillabusda Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fanni o'qitishdan maqsad manzarali bog` ko'chatlarini ko'paytirish va payvandlash; gul ko'chatlarni ekish; o`rmonda o`sadigan o'simliklarni sug'orish, qator orasiga ishlov berish, o'g'itlash, shakl berish; manzarali o'simliklari kasallik va zararkunandalarga qarshi kurashish; hosilga kirmagan va hosil beradigan mevali bog'lar qator orasiga ishlov berish vahosilni yig'ib terib olish, joriy etish.

60820100 - O'rmonchilik va aholi yashash joylarini ko'kalamzorlashtirish ta'lim yo'nalishi talabalari uchun Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fani 5-6 semestrlarda rejalashtirilgan bo'lib, unda ma'ruza va amaliy mashg'ulotlari mavzulari fan dasturi asosida tuzilgan, mavzular ketma-ketligi bir-birini to'ldirib, fanning barcha bo'limlarini qamrab olgan. Mustaqil ta'lim mavzulariga alohida e'tibor berilgan bo'lib ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar mavzularida keltirilgan mavzular mustaqil ta'lim mavzulariga kiritilmaganligi talabalarning mustaqil ta'limlarda o'zlari mustaqil ravishda ishlashga qaratilgan.

Bundan tashqari fan dasturi va sillabusida keltirib o'tilgan adabiyotlarning ro'yxati o'zlarining tarkibi jihatdan sillabusda keltirilgan mavzularni ma'ruza va amaliy mashg'ulot hamda mustaqil ta'lim mavzularini o'zlashtirishda amaliy yordam beradi.

Umuman olganda fan dasturi va sillabusi 60820100 - O'rmonchilik va aholi yashash joylarini ko'kalamzorlashtirish ta'lim yo'nalishi talabalari uchun Manzarali bog'dorchilik va gulchilik fanidan tuzilgan bo'lib, oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan qo'yilgan barcha talablarga to'liq javob beradi va uni foydalanishlari uchun tavsiya etaman.

Samarqand Agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedrasi mudiri, professori, q.x.f. doktori. **S.T.Sanaev**

DEVONXONA VA ARXIV